

Litteraturoversikt

TITEL:

The Kennan Diaries: George F. Kennan

UTGIVARE:

Frank Costigliola

FÖRLAG:

W.W. Norton & Company, New York-London 2014

Han blev det kalla krigets portalfigur. George F Kennan var en ung amerikansk diplomat i Moskva när han skapade sitt rykte som mannen bakom USA:s detainment, tillbakahållandet av Sovjetunionen, med ”det långa telegrammet” 1946 och, ännu mer uppseendeväckande, en artikel i *Foreign Affairs* under den snart identifierade pseudonymen ”X”. Den centrala tesen var att det inte gick att förhandla med männen i Kreml, väst fick hålla emot deras ambitioner i väntan på att deras välde skulle implodera.

Kennan var mannen för dagen i Washington, den ledande diplomaten. Han fick en central roll i State Department, USA:s utrikesdepartement och var verksam bakom Marshallhjälpen som skulle få efterkrigstidens Europa på fötter och slå undan benen på kommunismen som hotande maktfaktor. Men snabbt lämnade han karriären i opposition mot den militarism och nukleära maktpolitik som han fann växte ur hans varnande ord. Med sådant såg han inga möjligheter att långsiktigt förbättra de östvästliga kontakterna.

Kennan älskade det ryska folket men avskydde det system som kuvade dem. Hans USA skulle vara något annat – ett förnuftets samhälle som inte styrdes av mäktiga intressegrupper. Hans rykte var enormt: en med tiden åldrad profet som motsatte

sig snarast allt det som skedde: Natos uppbyggnad på grundvalen av järnridåns splittade Tyskland, Västtysklands upprustning, stödet till Israel på arabers bekostnad, och så Kuwait- och Irakkrigen. Själv blev han en isolationist. USA skulle inte med vapensmakt lägga sig i andras affärer.

Han ville erkännas som forskare, men kunde aldrig avstå från rollen av debattens showman, som han själv uttryckte det. Han var moralkonservativ, hatade materialismen och bilsamhället. Allt återkommer ständigt i hans dagböcker, nu tillgängliga i utdrag. Upprepningar tröttnar – men aldrig honom själv. Efter sig lämnar Kennan ett mäktigt filosofiskt aktstycke av en mänskliga kluven mellan det stora perspektivet och iver att påverka, mellan hållfasthet och impulser till otrohet. Han kände sig ha levat för länge, dog 101 år gammal.

TITEL:

FDR and the Jews

FÖRFATTARE:

Richard Breitman. Allan J Lichtman

FÖRLAG:

The Belknap Press of Harvard University, Cambridge, Massachusetts, and London 2013

Franklin D Roosevelt var välvillig mot judenheten. Han var för ett judiskt nationalhem i Palestina men felbedömde reaktionerna i arabvärlden. Han var varken en räddare eller passiv åskådare inför Förintelsen, talade ändå mer än dåtidens andra ledare mot Hitlers brott. Han hade hela tiden problemet att få folket och framför allt kongressen med sig på humanitära insatser. Det var inte hans beslut att underlåta att rädda människor genom de

västallierades vägran att bomba Auschwitz, men han ville inte gå emot militären.

Hur depressionens och krigsårens USA-president manövrerade skildras kritiskt i denna bok skriven av två amerikanska historiker. Men utan hans ledarskap hade kampen mot den nazismen förts svagare och kanske inga förutsättningar för staten Israel förelegat.

TITEL:

Arik: The Life of Ariel Sharon

FÖRFATTARE:

David Landau

FÖRLAG:

Alfred A. Knopf, New York 2013

De som stödde honom kunde, när de jublade som mest, utropa honom som "Israels konung". Han ljög, var ofta i klammeri med rättvisan, inte bara självvändig ordervägrare utan korrumpierad och indragen i olagligheter. Han unnade sig livets goda, med tiden en frossare. Ariel Sharon var allt detta. Bakom ryggen på andra drev han på bosättningar på ockuperad mark efter sexdagarskriget 1967, inför världen bär han som försvarsminister ansvaret för massakrerna i de palestinska flyktinglägren Sabra och Shatila utanför Beirut 1982.

Men vid sidan av mannen med ögonlappen, Moshe Dayan, var han också Israels mest ryktbare general, särskilt efter sina insatser i Yom Kippur-kriget 1973. I en israelisk journalists biografi följer vi inte bara mannen utan ett grälsjukt kämpande lands historia under nära sex decennier. Arik vägrade att samarbeta med palestinier – som premiärminister bröt han likafullt med såväl egna partivänner som ultraortodoxa grupper för att 2005 ensidigt inleda

ett återtag från Gaza och fyra bosättningar norrut på Jordans västra strand.

Den gången var det med folkmajoritetens stöd. Man kände sig trygg med denne konfrontationspolitiker även som fredsmäklare, en roll han i en kritisk stund föll ifrån.

TITEL:

Asia's Cauldron: The South China Sea and The End of a Stable Pacific

FÖRFATTARE:

Robert D Kaplan

FÖRLAG:

Random House, New York 2014

Sydkinesiska havet är den globala geopolitikens hjärta. Där Stilla Havet och Indiska Oceanen möts finner vi en kokande kittel av olja och naturgas, örlogsfartyg och tankbåtar, gamla territoriella konflikter och ett militärt allt starkare Kina.

Om Kinas häpnadsväckande utveckling skulle bytas i kaos, då skulle enligt Robert Kaplan havet på gränsen till ett globalt islam och försvagade stater kunna återgå till en medeltida värld präglad av pirater och flyktingvågor. Men i dagens långt troligare scenario ställer ett fortsatt dynamiskt Kina samma slags krav på att mötas med respekt och behärska omgivningen som USA i Karibien under förra århundradet. Den stora frågan blir hur länderna längs Sydkinesiska havet – med ett militärt ansträngt USA:s stöd – ska värja sig mot Kinas krav på dess naturtillgångar. Om detta handlar denna rykande aktuella bok.

Författaren ger en strategisk reseskildring av dem alla, från Vietnam i väst över Malaysia, Singapore och Filippinerna upp till Taiwan; länder som efter förmåga (Filippinerna sämst) söker bygga upp

egna marina försvarsförmågor. Ska de likafullt tvingas underkasta sig, ”finlandiseras”? Vad USA militärt kan göra för att hålla emot blir inte nödvändigtvis av godo.

TITEL:

Gösta Bagges minnesanteckningar 1939–1941 Del 1 och 1942–1944 Del 2

UTGIVARE:

Kersti Blidberg och Alf W Johansson

FÖRLAG:

Kungl. Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia, Handlingar del 35, 36, Elanders, Stockholm 2013

Två band som utkom förra året är en verklig guldgruva för läsare med intresse av maktutövning under ansträngda förhållanden. Med Gösta Bagges minnesanteckningar från krigsåren får vi en inblick utan motstycke i hur den svenska samlingsregeringen under Per Albin Hansson hantlade det svåraste läge landet befunnit sig i de senaste tvåhundra åren.

Vad som sägs i en regering hör till det mest ogenomträngliga historiska materialet. Man behöver lita till noteringar som dyker upp som brottstycken i huvudrollsinnehavarnas hågkomster. Det är sant att högerledaren Bagge frikostigt delar med sig av misslynta eller syrligt kommenterar om flertalet regeringskolleger; han kände sig ensam inte minst i sin strävan att värna om Finlands intressen. Men här finns i alla fall fem års formliga debattprotokoll, där vi i detalj kan följa hur tongångarna gick. Ett kringränt lands regering kunde inte enbart verka för att politiskt-militärt säkra ett överlevande, den måste ägna sig åt jordbrukspriser, sysselsättning, löner, arbetskraft i skogen, sociala reformer och

tjänstemannatillsättningar. Allt, stor som smått, i ett ständigt flöde, måste dessa gamla herrar försöka hantera. Något måste de hedras i den närbild vi får.

TITEL:

The Confidence Trap: A History of Democracy from World War I to the Present

FÖRFATTARE:

David Runciman

FÖRLAG:

Princeton University Press, Princeton and Oxford 2013

Politiker låtsas att de tänker långsiktigt men hanterar dagens frågor för att vinna närmaste val. Det beror inte på att de är hycklare, lögnare eller dumma. Men demokratins bedragare? Nej, i själva verket tillhör deras uppträdande demokratins centrala drag, enligt författaren, en brittisk statsvetare. Alla betar sig så här, skriver han i en originell bok med nedslag i historien, 1918, 1933, 1947, 1982, 1974, 1989 och 2008; skeden av förvirrad och osäker krishantering även, inte minst, efter oväntade framgångar.

Demokratier anpassar sig. Allteftersom det sker bygger de upp långsiktiga problem, trygga i vetskapen om att när det blir dags kunna anpassa sig till att hantera även dessa. Och de vet att de kommer undan. Det är boken ”tillitsfälla”. Alla håller på så här, och det går bra tills något allvarligt händer, och då kan det gå riktigt illa.

Fixerat vid än horisonten, än närmaste strömvirvel, kryssar statsskeppet hit och dit för att inte förlisa. Att vi vet om svårigheterna gör det inte lättare att förklara hur vi ska styra. Men det är bättre att vi vet om.

TITEL:

Forgotten Ally: China's World War II,
1937–1945

FÖRFATTARE:

Rana Mitter

FÖRLAG:

Houghton Mifflin Harcourt, Boston-New
York 2013

Chiang Kai-Shek är en av historiens stora förlorare. Han står som en symbol för Kinas förfall och förnedring, innan Mao Zedong med grymma medel lade grunden för dagen stormakt.

Den här boken, skriven av en Oxfordprofessor, gör inget för att dölja bristerna i Kuomingtangledarens karaktär och förmåga, men han visar hur trängd denne nationalist var mellan sin USA-general Joseph Stilwell, med stort ego och ringa fältherreförmåga, och stormaktsvänner som i honom bara såg en andrarangsfigur på ett andrarangens slagfält.

Dock, utan Chiang vid rodret kunde Kina redan 1938 ha blivit en koloni under Japan.

Han ledde åtta års sönderslitande kamp mot den japanska armén, medan Mao mest byggde upp sin kommunistiska maktstruktur – och det känns inte mer än rätt att kineserna har börjat se även nationalisternas försvarsstrid mot japanska erövrare som en del av sitt arv.

Böckerna anmälda av Olof Santesson.